

УДК 330.1 : 336.7

DOI: 10.31732/2663-2209-2025-77-137-146

ЕКСПОРТНІ МОЖЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ГАРАНТУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Микола Горбачов

Аспірант, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: horbachovmo@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-4946-609X>

EXPORT CAPABILITIES OF THE ECONOMICS IN THE CONTEXT OF GUARANTEEING FOOD SECURITY IN WARTIME

Mykola Gorbachov

Postgraduate student, KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: horbachovmo@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-4946-609X>

Анотація. У статті досліджено економічні можливості експорту основних видів сільськогосподарської продукції в умовах війни. Значна увага приділена значенню експорту в гарантуванні продовольчої безпеки. Досліджено зміну пріоритетів у функціонуванні економіки України у воєнний період. Обґрунтовано положення про те, що аграрний бізнес є важливою складовою продовольчої самозабезпеченості населення необхідними продуктами харчування та продовольчою сировиною. Метою статті визначено дослідження експортних можливостей економіки України в контексті її продовольчої безпеки. Детально проаналізовано негативні наслідки для аграрного вектору економіки, зумовлені війною. Розглянуто заходи та їх позитивні наслідки для експортування продукції з України, а саме: «зернову угоду», «шляхи солідарності», «гуманітарні коридори». Підтверджено, що збройна агресія стала глобальним випробуванням для продовольчої безпеки не тільки для нашої країни, а і для всього світу. У результаті виокремлено чотири чинники, на які найбільше вплинула війна: ланцюги постачання, виробництво, експорт, доступ до продовольства. Встановлено проблеми функціонування аграрного сектору, що виникли через збройну агресію. Доведено, що Україна все ще залишається одним з провідних експортерів сільськогосподарської продукції у світі. Проаналізовано експортні можливості України через дослідження видів сільськогосподарської продукції, що перетнула кордон з березня 2022 року до березня 2025 року. Детально розглянуто логістичні маршрути руху сільськогосподарської продукції за досліджуваній період, у результаті чого підтверджено основний канал транспортування через портову інфраструктуру. Встановлено, що на даний момент часу альтернативи експорту аграрної продукції морськими і річковими портами не існує. Доведено, що суттєві за обсягами види продукції можливо перевозити фактично лише через порти, насамперед морські. Для невеликих за обсягами видів продукції можливі інші варіанти, як-от залізниця чи автотранспорт. Проведений аналіз засвідчив те, що в структурі експорту найбільшу частку займає кукурудза – 48,50%, пшениця – 26,05%. Всі інші сільськогосподарські культури чи продукція займають менше 10% у загальній структурі експорту за досліджуваній період. Це дозволило визначити три основні напрями мінімізації загроз продовольчій безпеці України, забезпечення доступності, якості та безпечності продовольства для усіх верств населення світу: безпечне судноплавство, належна міжнародна підтримка, інвестиції в українське сільськогосподарське виробництво та відновлення економіки. Рекомендовано використовувати сучасні підходи до вирішення питання продовольчої безпеки з врахуванням внутрішніх можливостей на поточному етапі розвитку ситуації та прогностичних показників майбутніх часових періодів.

Ключові слова: економіка, продовольча безпека, аграрне виробництво, експорт, експортні можливості, транспортна логістика, війна.

Формули: 0, рис.: 5, табл.: 2, бібл.: 14

Abstract. The article studies the economic opportunities for the export of major agricultural products in wartime. Considerable attention is paid to the importance of exports in ensuring food security. The change in priorities in the functioning of the Ukrainian economy during the war period is investigated. The proposition that agrarian business is an important component of the population's food self-sufficiency in essential food products and food raw materials is substantiated. The aim of the article is to study the export opportunities of the Ukrainian economy in the context of its food security. The negative consequences for the agrarian vector of the economy caused by the war are analyzed in detail. Measures and their positive consequences for exporting products from Ukraine are considered, namely: the "grain agreement", "solidarity routes", "humanitarian corridors". It is confirmed that armed aggression has become a global test for food security not only for our country, but also for the whole world. As a result, four factors that were most affected by the war were identified: supply chains, production, exports, access to food. Problems in the functioning of the agricultural sector that arose due to armed aggression were identified. It is proven that Ukraine still remains one of the leading exporters of agricultural products in the world. Ukraine's export capabilities were analyzed through a study of the types of agricultural products that crossed the border during March 2022 to March 2025. The logistics routes of agricultural products movement for the studied period were examined in detail, as a result of which the main transportation channel through the port infrastructure was confirmed. It was established that at the present time there is

no alternative to the export of agricultural products through sea and river ports. It was proved that significant types of products can actually be transported only through ports, primarily sea ones. For small types of products, other options are possible, such as railways or cargo vehicles. The analysis showed that the largest share in the export structure is occupied by corn - 48.50%, wheat - 26.05%. All other agricultural crops or products occupy less than 10% in the total export structure for the studied period. This allowed us to identify three main areas for minimizing threats to Ukraine's food security, ensuring the availability, quality and safety of food for all segments of the world's population: safe shipping, adequate international support, investments in Ukrainian agricultural production and economic recovery. It is recommended to use modern approaches to solving the issue of food security, taking into account internal capabilities at the current stage of the situation and forecast indicators for future time periods.

Keywords: *economics, food security, agricultural production, export, export opportunities, transport logistics, war.*

Formulas: 0, **fig.:** 5, **tabl.:** 2, **bibl.:** 14

Постановка проблеми.

Продовольча безпека країни є невід'ємною частиною її національної безпеки. Покращення забезпечення населення продуктами харчування та збільшення надходжень від експортних операцій є важливою соціально-економічною задачею, вирішення якої має величезне значення. Забезпечення продовольчої безпеки має бути пріоритетним напрямком державної політики, оскільки охоплює широкий спектр національних, економічних, соціальних, демографічних та екологічних факторів.

Ступінь продовольчої безпеки держави залежить, насамперед, від базового потенціалу сільськогосподарського виробництва. Аграрна політика у сфері забезпечення продовольчої безпеки має бути спрямована на надання допомоги українським агровиробникам із застосуванням стратегії аграрного протекціонізму на основі економічних способів регулювання.

Наразі в країнах з розвинутою економікою виробництво, переробка та експортний потенціал сільськогосподарської продукції вважається головною умовою політичної стабільності, розглядається як показник національної незалежності.

Російська агресія завдала значної шкоди сільському господарству України, спричинила пошкодження та руйнування цивільної портової інфраструктури, призвела до порушення логістичних ланцюгів, поглибила загрози продовольчій безпеці не лише в регіоні, але й в усьому світі. Особливо відчутним було скорочення поставок продовольства з України для багатьох країн Близького Сходу та

Північної Африки. Адже протягом останніх років вони імпортують у середньому близько 90% усього продовольства, а одним з найбільших і найближчих імпортерів для них є саме Україна.

Відтак, національна та світова продовольча безпека залежать від безперебійного виробництва, зберігання та постачання продукції та продуктів харчування, а життя країни в умовах війни потребує швидких заходів реагування на існуючі виклики та загрози.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішення багатьох завдань функціонування економіки України у воєнний період, в тому числі ведення сільського господарства, прямо залежать від швидкості прийняття управлінських рішень. 24 березня 2022 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» (2022).

Завдяки цьому закону для сільськогосподарського виробництва буде передано 20000 га земель комунальної власності, які були підготовлені для передачі в оренду на земельних торгах; створено передумови для ведення сільськогосподарського виробництва на 300000-400000 га земель державної власності, які зараз перебувають у постійному користуванні державних підприємств Мінагрополітики, НААН України, закладів освіти, що дасть змогу одержати на цих землях близько 1,4 млн тонн урожаю зернових (Бутіна, 2022).

Зміни стану продовольчої безпеки в зв'язку з початком повномасштабного вторгнення розглянули Артеменко,

Мариненко, Крамар, & Гац (2023). Вони визначили основні заходи державного регулювання національного продовольчого ринку.

З початком повномасштабної війни на тлі ослаблення економіки ціни на базові продукти в Україні зросли в кілька разів. Факторів, які це викликали, достатньо: бойові дії та окупація частини території, порушення логістики, зниження виробництва, збільшення витрат на нього та на зберігання, перебої з електрикою тощо (Слово і діло, 2024).

Не дивлячись на складну ситуацію Україна спроможна задовольняти внутрішні потреби в сільськогосподарській продукції завдяки власному виробництву. За умов стабілізації зростання виробництва вона має всі реальні можливості стати великим експортером сільськогосподарської продукції (Румик, 2020). Не змінною позиція науковця залишилась і після повномасштабного вторгнення. На його думку, аграрний бізнес відіграє ключову роль у формуванні ринків продовольства, забезпечуючи стабільність постачання, розвиток інфраструктури та впровадження інновацій, водночас стимулюючи економічне зростання та розширюючи можливості для міжнародної торгівлі (Румик, 2024).

Аграрний бізнес є важливою складовою продовольчої самозабезпеченості населення необхідними продуктами харчування та продовольчою сировиною, що підтверджують довоєнні статистичні дані, коли на сільське господарство України припадало близько 20% ВВП (НІСД, 2022).

Отже, продовольча безпека є важливим елементом економічної безпеки держави, що визначає її провідну роль в національній безпеці. Тому в контексті воєнного стану, зважаючи на мінливість ситуації, залишаються не розкритими в повній мірі питання підтримки продовольчої безпеки в належному стані, що й зумовило вибір даної тематики.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні експортних

можливостей економіки України в контексті її продовольчої безпеки.

Для написання статті та проведення досліджень були використані наступні методи: хронологічний – для визначення ролі, важливості та послідовності розвитку питань продовольчої безпеки, аналізу – для оцінки експортних можливостей аграрного сектору, абстрактно-логічний – для виокремлення механізмів щодо розширення експортних можливостей, графічний – для унаочнення логістичних маршрутів руху сільськогосподарської продукції, узагальнення – для підведення підсумків щодо результатів дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Продовольча безпека України є однією з центральних проблем системи національної безпеки, оскільки без надійного продовольчого постачання жодна країна не може уникнути залежності від інших держав.

Забезпечення продовольчої безпеки має завжди бути пріоритетним напрямком державної політики, оскільки охоплює широкий спектр національних, економічних, соціальних, демографічних та екологічних факторів. У сфері продовольчої безпеки перетинаються ключові питання агропромислових і економічних реформ, об'єктивні тенденції розвитку сільськогосподарського і харчового виробництва, внутрішнього ринку, його залежності від світового продовольчого ринку, соціального статусу і платоспроможності споживачів.

Загалом питанням продовольчої безпеки, пошуку ефективних форм господарювання в аграрному секторі економіки, шляхів подолання світового голоду, розвитку сільського господарства присвячені численні праці українських учених (ІАЕ, 2001).

Для оцінки стану продовольчої безпеки необхідно враховувати такі чинники:

- рівень розвитку та стійкість сільськогосподарського виробництва;
- доходи та якість харчування населення;

- ступінь продовольчої безпеки власного виробництва;
 - масштаби імпорту;
 - ступінь відкритості продовольчих ринків, механізм протидії імпортній інтервенції;
 - обсяги продовольчих запасів;
 - виробничий потенціал сільського господарства;
 - ступінь екологізації галузі, якість сільськогосподарської продукції та продуктів харчування;
 - відповідність вимогам продовольчої безпеки законодавству,
 - систему нормативно-правових актів, державну аграрну політику;
 - загрози продовольчій безпеці.
- Розробка довгострокових прогнозів розвитку агропромислового виробництва

має стати постійним і надзвичайно важливим напрямом діяльності Уряду. Подолання наслідків тривалого спаду виробництва продовольства та споживання основних продуктів харчування, досягнення розширеного відтворення та функціонування сільськогосподарських товаровиробників в умовах ринкової економіки вимагає постановки та реалізації масштабних і багатопланових завдань соціально-економічного розвитку (Rumuk, 2021).

Військові дії на території України посилили значущість питання продовольчої безпеки, засвідчили руйнівний вплив на економіку та проявили деструктивні процеси, серед яких можна виокремити наступні (рис. 1):

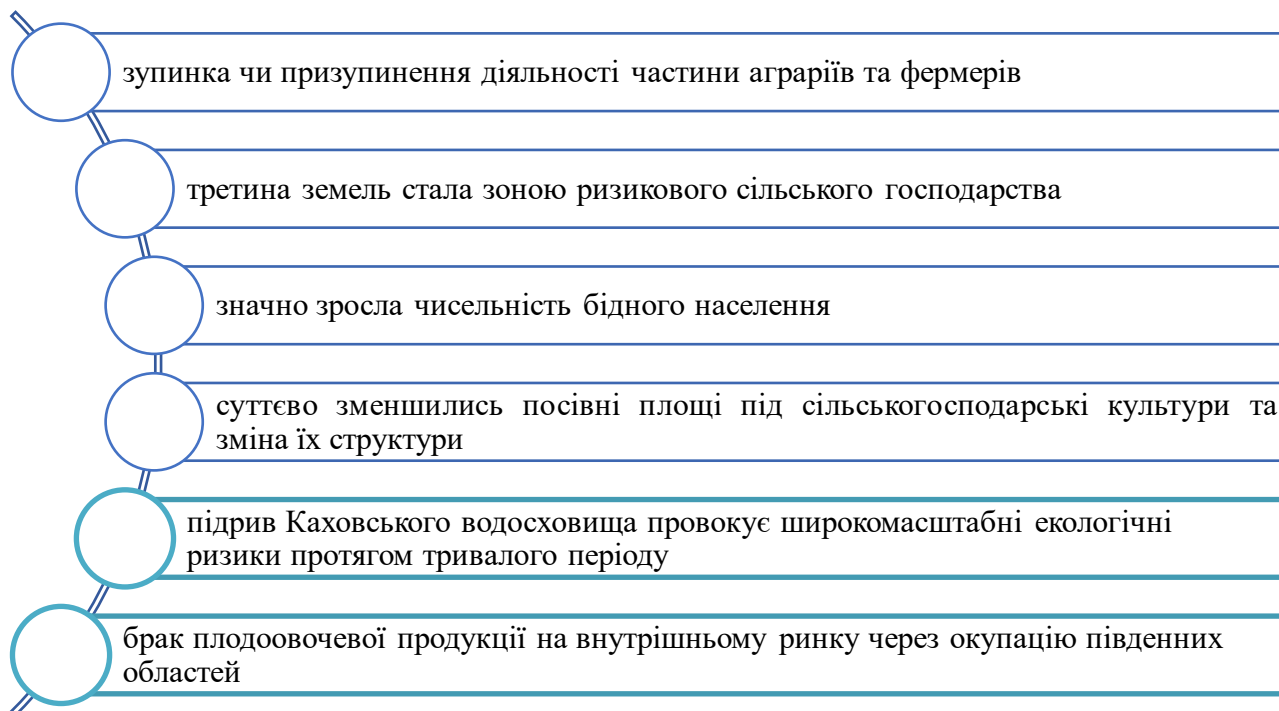

Рис. 1. Негативні наслідки для аграрного сектору економіки, зумовлені війною

Джерело: побудовано автором на основі Артеменко, Мариненко, Крамар, & Гац (2023)

В ООН визнають, що війна в Україні може призвести до голоду та глобальної катастрофи на світових продовольчих ринках. Так, з лютого 2022 року викликами для експорту сільськогосподарської

продукції з України стали наступні чинники.

Після п'яти місяців поспіль блокади морського експорту в липні 2022 року за посередництва ООН було запроваджено зернову угоду BSGI, що відновило

морський експорт України. З липня 2022 року по липень 2023 року Україні вдалося безпечно експортувати 32,9 млн тонн зерна до 45 країн світу, включаючи 725000 метричних тонн зерна у рамках Всесвітньої продовольчої програми (WFP) (Welsh, 2024).

Поряд із наземними маршрутами через підтримувані ЄС так звані «шляхи солідарності» завдяки угоді BSGI стало можливим підтримати аграрний сектор України, хоча це не дозволило повернутися до довоєнного рівня морського експорту.

Після припинення дії BSGI Україна оголосила про «гуманітарний коридор» або «Український коридор», яким вона експортувала зерно з трьох своїх чорноморських портів, а кораблі йшли біля берегів Румунії та Болгарії на шляху до протоки Босфор.

У грудні Україна змогла відвантажити гуманітарним коридором 4,8 млн метричних тонн зерна, що перевищило експорт будь-якого окремого місяця за угодою BSGI (Welsh, 2024).

Разом з тим, поряд з беззаперечним фактом, що український гуманітарний коридор допоміг зберегти і навіть збільшити морський експорт сільськогосподарської продукції, конфлікт у Червоному морі створив нові загрози для українського експорту. За даними Міжнародного дослідницького інституту продовольчої політики, якщо бойові дії в Червоному морі триватимуть, то це може вплинути на майже 27% експорту української пшениці морським транспортом (Welsh, 2024). Перебої в постачанні продукції підвищують вартість доставки для експортерів, знижуючи ціну, яку сплачують українські виробники, і підвищують ціну, яку сплачують споживачі, включно з країнами, де спостерігається нестача продовольства.

Таким чином, збройна агресія стала глобальним випробуванням для продовольчої безпеки не тільки для нашої країни, а і для всього світу та може спричинити політичну нестабільність у десятках країн світу (Табл. 1).

Таблиця 1

Вплив війни на продовольчу безпеку України

№ з/п	Чинники	Характеристика наслідків
1	ланцюги постачання	порушено цілісність руху сільськогосподарської продукції та харчових продуктів (від первинного виробництва до реалізації продукції споживачеві), а також діяльності зі створення доданої вартості в аграрному секторі, пов'язаної з виробництвом, переробкою, розподілом, споживанням і утилізацією харчових продуктів
2	виробництво	ускладнилося проведення посівних кампаній, особливо на територіях, які були деокуповані, та на яких відбувалися бойові дії, у зв'язку із значними площами забруднених земель, а також нестачею пального та високими світовими цінами на пальне, агрохімікати, засоби захисту рослин тощо.
3	експорт	аграрії мають обмежені можливості вільно продавати вирощену сільськогосподарську продукцію через блокування російською федерацією морських портів України та ускладнену логістику експорту аграрної продукції
4	доступ до продовольства	ускладнилося забезпечення базових продовольчих потреб у найбільш постраждалих від війни регіонах країни

Джерело: побудовано автором на основі Стратегія продовольчої безпеки-2027 (2024)

Отже, основними проблемами функціонування аграрного сектору, що виникли через збройну агресію, є:

- часткове або повне руйнування об'єктів критичної інфраструктури,

сільськогосподарських господарств та виробництв продуктів харчування;

- зменшення кількості виробництва на діючих підприємствах;

- руйнування логістичних ланцюгів;

- відсутність програм державної підтримки, спрямованих на відновлення зруйнованих виробництв продовольчих товарів, трансформації продовольчих систем відповідно до вимог ЄС, податкового та митного стимулювання;

- наявність критично великої кількості потенційно небезпечних через замінування або хімічно забруднених важкими металами земель сільськогосподарського призначення, яка, за оцінкою експертів Світового банку, становить 30 відсотків;

- руйнування системи зрошення південних регіонів площею близько 500000 гектарів, а також руйнування інфраструктури (підтоплення елеваторів і портових терміналів), втрата водних біоресурсів у Дніпрі через підлив Каховської гідроелектростанції (Стратегія продовольчої безпеки-2027, 2024).

Також, одним з важливих чинників, які негативно вплинули на забезпечення продовольчої безпеки країни, зокрема у воєнний період, є відсутність діючої системи державних резервів.

Внаслідок збройної агресії в Україні відчутно погіршились індикатори доступності продовольчих товарів для населення та загальної продовольчої безпеки країни. До того ж, ситуація на ринку аграрної продукції та споживчому ринку харчових продуктів спровокувала негативний розвиток макроекономічних процесів.

Не дивлячись на це, Україна лишається одним з провідних експортерів сільськогосподарської продукції у світі.

Проаналізуємо експортні можливості України через дослідження видів сільськогосподарської продукції, що перетнула кордон з березня 2022 року до березня 2025 року (Табл. 2).

Таблиця 2

Сукупний перетин кордону за видами продукції за березень 2022 року – лютий 2025 року, тонн

Дата	Кукурудза	Насіння соняшнику	Олія соєва	Олія соняшникова	Пшениця	Ріпак	Соєві боби	Шрот	Ячмінь
Березень 2022 року	176614	9535	11550	29061	33209	x	36034	28954	6599
Березень 2023 року	3806887	186487	28731	584215	1786966	64727	387374	405774	200467
Березень 2024 року	3137811	37067	30776	629480	2001415	153889	229692	439171	332534
Лютий 2025 року	2160954	769	45771	290983	1163764	30659	391201	206103	74099

Джерело: побудовано автором на основі даних УЗА (2025) та Мінагро (2025)

Аналіз даних таблиці 2 свідчить, що у березні 2022 року експорт продукції за основними видами був незначним, що можна пояснити невизначеністю розвитку подій, порушенням традиційних логістичних маршрутів, відсутністю можливостей їх заміни на альтернативні.

Слід зазначити, що спроби пошуку Україною альтернативних і додаткових маршрутів постачання продукції на експорт насправді були. Однак, як виявилось, проблема полягала у недостатній спроможності міжнародних хабів прийняти обсяги продукції, що постачалась з України.

Для підтвердження цього сільськогосподарської продукції за проаналізуємо логістичні маршрути руху досліджуваний період (Рис. 2).

Рис. 2. Перетин кордону у розрізі транспорту, тонн

Джерело: побудовано автором на основі даних УЗА (2025) та Мінагро (2025)

Аналіз даних рис. 2 свідчить, що на даний момент часу альтернативи експорту продукції морськими і річковими портами не існує. Так, за досліджуваний період через портову інфраструктуру було експортовано 15926872 тонн продукції, тоді як залізничним транспортом у 8 разів менше (2271329 тонн). Обсяги експорту автотранспортом і паром склали всього 730140 та 210973 тонн відповідно.

Важливим є також дослідження обсягів перевезень основних видів продукції у розрізі різних видів транспорту. Це дасть можливість підтвердити чи спростувати гіпотезу про безальтернативність певного виду транспортування продукції за межі країни. Зокрема, висунуте припущення про важливість експорту продукції через портову інфраструктуру яскраво підтверджується даними Рис. 3.

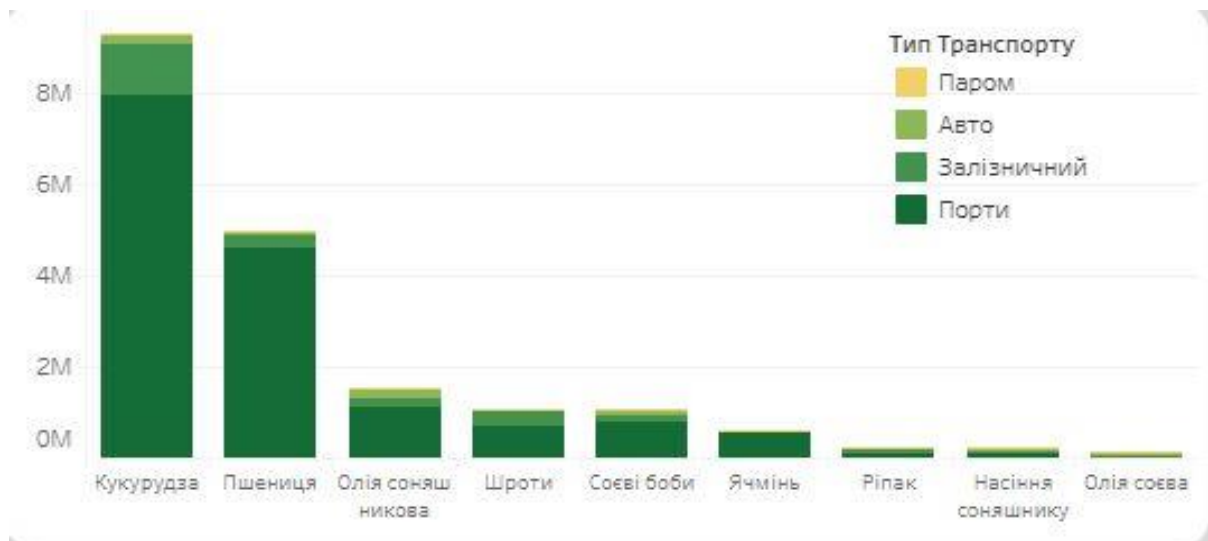

Рис. 3. Перетин кордону експортними культурами за типом транспорту, тонн

Джерело: побудовано автором на основі даних УЗА (2025) та Мінагро (2025)

Як свідчать дані рис. 3, найбільші за обсягом експортні культури у березні 2022 року – лютому 2025 року кукурудза та

пшениця перетинали кордон України саме через порти. Такі самі тенденції можемо спостерігати й за іншими видами

сільськогосподарської продукції, зокрема олія соняшникова, шроти, соєві боби, ячмінь тощо. Можемо зробити висновок про те, що суттєві за обсягами види продукції можливо перевозити фактично лише через порти, насамперед морські. Для невеликих за обсягами видів продукції

можливі інші варіанти, як-от залізниця чи автотранспорт.

Слід зазначити, що найбільше за досліджуваний період було експортовано зернових культур, а саме: кукурудзи та пшениці (Рис. 4).

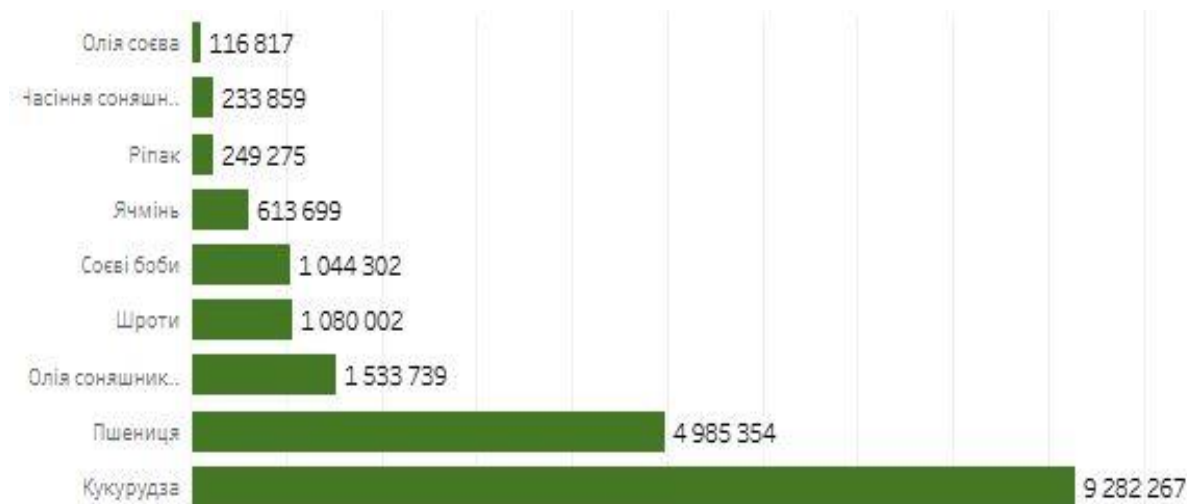

Рис. 4. Сукупний перетин кордону за видами продукції, тонн

Джерело: побудовано автором на основі даних УЗА (2025) та Мінагро (2025)

Аналіз даних рис. 4 свідчить, що сукупний експорт кукурудзи становив 9282267 тонн, пшениці 4985354 тонн. На третьому місці зі значним відривом знаходиться олія соняшникова – 1533739 тонн. Далі приблизно однаковими за

обсягами експорту знаходяться шроти – 1080002 тонн і соєві боби – 1044302 тонн. Найменше за досліджуваний період було експортовано олії соєвої – 116817 тонн.

Проаналізуємо структуру експортованої продукції (Рис. 5).

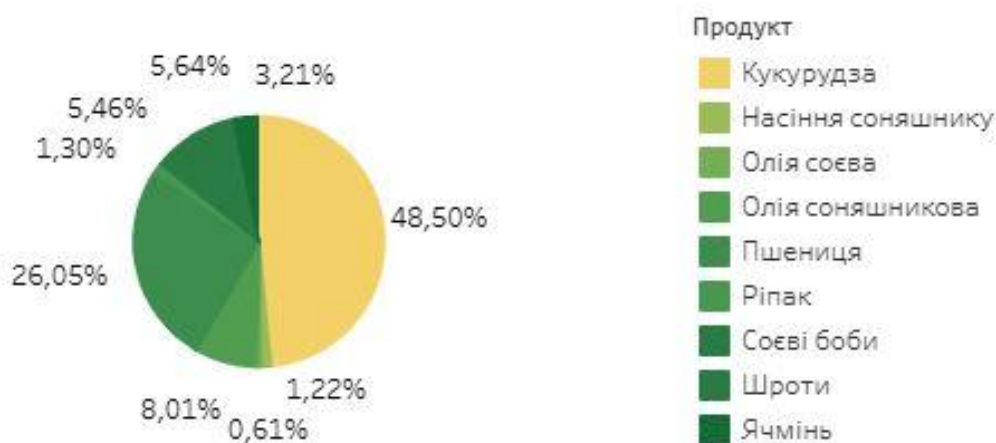

Рис. 5. Частка видів продукції, що перетнула кордон

Джерело: побудовано автором на основі даних УЗА (2025) та Мінагро (2025)

Дані рис. 5 підтверджують наші попередні розрахунки та свідчать про те, що в структурі експорту найбільшу частку

займає кукурудза – 48,50%, пшениця – 26,05%. Всі інші сільськогосподарські культури чи продукція займають менше

10% у загальній структурі експорту за досліджуваний період.

Проведений аналіз експорту сільськогосподарської продукції протягом березня 2022 року – лютого 2025 року визначив напрями мінімізації загроз продовольчій безпеці України, забезпечення доступності, якості та безпечності продовольства для усіх верств населення світу, які полягають у наступному:

1. Безпечне судноплавство, доступ до комерційних морських і річкових портів у Чорноморському басейні, забезпечення безпеки інфраструктури вздовж Дунаю та внутрішніх водних портів Дунаю. У цьому контексті важливою є міжнародна допомога у відновленні зруйнованої портової інфраструктури та також посилення її обороноздатності, постійна підтримка безперебійного обслуговування комерційної та цивільної портової інфраструктури.

2. Належна підтримка спільно зі Всесвітньою продовольчою програмою (WFP) гуманітарної ініціативи «Зерно з України» як незамінний механізм у вирішенні проблеми глобальної продовольчої безпеки, надання екстреного реагування найбільш уразливим верствам населення та полегшення страждань у районах, що стикаються з конфліктами та зростанням цін на продукти харчування. У цьому контексті важливо докладати зусилля щодо створення додаткових логістичних центрів, ланцюгів постачання готової до споживання продукції та інших кроків для підвищення ефективності та забезпечення безперебійних поставок, вдосконалення логістичних маршрутів «Шляхами Солідарності».

3. Інвестиції в українське сільськогосподарське виробництво та відновлення економіки. У цьому контексті необхідно співпрацювати у підтримці України у відновленні її потужностей у сільськогосподарському виробництві та логістиці, а також у підтримці довгострокових інвестицій в українське сільськогосподарське виробництво, портову інфраструктуру та логістичні

маршрути на основі передових технологій (Саміт, 2024).

Україна відіграє значну роль у забезпеченні продовольчої безпеки для інших країн не лише через значний експорт сільськогосподарської продукції, а також завдяки стійкості та різноманітності глобального ланцюжка постачання продовольства.

Висновки. Отже, підсумовуючи вищенаведене, можна з впевненістю відмітити, що Україна займає важливе місце у гарантуванні всесвітньої продовольчої безпеки завдяки своєму потужному сільськогосподарському виробництву та експортному потенціалу. Високоякісні родючі ґрунти, сприятливі кліматичні умови та великі земельні площі для обробітки та вирощування сільськогосподарських культур дозволяють виробляти значну кількість зерна, насамперед пшеницю, кукурудзу та ячмінь, переважна частина яких експортується до інших країн світу. Ця сільськогосподарська продукція має вирішальне значення для забезпечення харчування населення, особливо у регіонах, де проблема продовольчої безпеки є актуальною.

Забезпечення продовольчої безпеки має стати пріоритетним напрямком державної політики, оскільки охоплює широкий спектр національних, економічних, соціальних, демографічних та екологічних факторів. У сфері продовольчої безпеки перетинаються ключові питання агропромислової та економічної реформ. Особливо вони загострюються в кризових умовах і під час війн. Тому важливо використовувати сучасні підходи до вирішення цього питання з врахуванням внутрішніх можливостей на поточному етапі розвитку ситуації та прогностичних показників майбутніх часових періодів.

Подальші дослідження з даної тематики будуть пов'язані з можливостями імплементації механізму продовольчої трансмісії через використання системи банківських гарантій для забезпечення продовольчої безпеки.

Література:

1. Артеменко Л., Мариненко Н., Крамар І., Гац Л. (2023). Продовольча безпека України в умовах військової агресії: стан та перспективи. *Соціально-економічні проблеми і держава*, 1(28), 115-128. DOI: <https://doi.org/10.33108/sep2023.01.115>
2. Бугіна, М. (2022). Забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: що передбачено законом? URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NZ221362>
3. ІАЕ (2001). Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання: монографія: у 2-х томах / за ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. Київ: Ін-т аграрної економіки УААН.
4. Мінагро (2025). Експорт з України зернових, зернобобових та борошна. URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/eksport-do-krain-ies/eksport-z-ukrayini-zernovih-zernobobovih-ta-boroshna>
5. НІСД (2022). Україна та глобальна продовольча безпека в умовах війни: аналітичний огляд експертів Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayina-ta-hlobalna-prodovolcha-bezpeka-v-umovakh-viyny>
6. Саміт (2024). Спільне комюніке з продовольчої безпеки. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/29/53/e0bb6b4a256181b28b27cfc100927048_1725468674.pdf
7. Слово і діло (2024). Як за час повномасштабної війни подорожчали базові продукти. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/11/29/infografika/ekonomika/yak-chas-povnomasshtabnoyi-viiny-podorozhchaly-bazovi-produkty>
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України від 24 березня 2022 року №2145-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>
9. Про схвалення Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 липня 2024 р. №684-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-2024-%D1%80#Text>
10. Румик, І. (2020). Продовольча безпека держави: питання теорії, методології, практики: монографія. Київ: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». DOI: <https://doi.org/10.31732/FS>
11. Румик, І.І., Горбачьов, М.О. (2024). Вплив аграрного бізнесу на ринки продовольства в економічній системі. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку*: матеріали VI Міжнародної конференції (5-6 грудня 2024 р., м. Київ). Київ: Університет «КРОК», 2024. URL: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2024/paper/view/2567>
12. Rumyk, I. (2021). Modeling the impact of economic indicators on food security. *Economics, Finance and Management Review*, 2, 4-13. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2021-2-4>
13. Welsh, C. (2024). Russia, Ukraine, and Global Food Security: A Two-Year Assessment. CSIS. URL: <https://www.csis.org/analysis/russia-ukraine-and-global-food-security-two-year-assessment>
14. УЗА (2025). Українська зернова асоціація. Огляд ринку. Експортні показники. URL: <https://uga.ua/eksportni-pokazniki/>